

Bizonyítékok — zacskóban

Ha örülni nem is fog, tán nem haragszik meg érte *Vályi Kata-
lin*, hogy kiplety-álom: az emlékpark látogatói, ha megállnak az ásátás földkupacainál, árka-
nál, nem töle kérnek felvilágosí-
tást, hanem a feltárásban közre-
működő környékbeli férfiaktól.
Hogyan is gondolnának arra, hogy
„az a kislány” régész, s 1930 óta
a szeri ásátás irányítója.

Elődjével és tanárával, *Trog-
mayer Ottóval* — az ő nevéhez
fűződik az 1970 és 76 közötti
feltárás — hármásban állunk az
egykori templom tövéhez húzódo
hársor feltárt falmaradványainál.
Piszkei vörös márványdarabok
színesítik lábunk alatt a kániku-
lában porrá morzsolódó rögöket.
Uram isten, nyolc évszázaddal
ezelőtt, vagy még régebben fa-
ragta ezeket egy építőmester! S
rakta — máig ép — téglából a
kemencét, körvonalai szépen
mutatkoznak a döngölt földpad-
lón.

Három, jól elkülöníthető épí-
tési periódusról, s összesen nyolc
átépítésről vallottak a leletek, a
monostor kövei a régészeknek,
akik most arra a kérdésre kere-
sik a választ, vajon a Szent Gal-
len-i mintát vették-e alapul a
kolostor, és a hozzá tartozó gaz-
dasági épületek „tervezői” is.
Mert a templomrom egyezést
mutat! Fennmaradt ugyanis egy
820-ból való tervrajz (az azóta
elpusztult Szent Gallen-i tem-
plomé és környező házaié), amely-
nek kisebb (fele méretű), de
pontos megfelelője az Ópuszta-
szeren feltárt egyik templom!
Akkor hát elképzelhető, hogy a
gazdasági udvar, s az eddig még
hiába keresett kolostort is a nyu-
gat-európai minta szerint alakí-
tották a bencések! Az egymás-
ra épülő, különböző korú telep-
ülésnyomokból kihámozni az
egyidőseket, az összetartozókat —
ez hát most a cél. S meglehető-
sen nehéz a feladat, hiszen az
évszázadok bontásai — építkezé-
sei ugyancsak összekuszálódott
helyzetet teremtettek.

Engedjék el nekem az olva-
sók a szoros szakmai kérdé-
sek taglalását, hiszen az újabb
régészeti nyomozómunka is 1980
óta tart, s még jó pár év-
be beletelik, mire a teljes terü-
letet feltárják. Közben persze
gyűlnek a kultúrtörténeti adalé-
kok, szépen sorba szedve, zacskó-
kba csomagolva várják a le-
letek, hogy alkalmas időben és
helyen bizonyítékai legyenek an-
nak, hogy Szer kiterjedt mező-
város volt. a 14. században, akár
igaz az Anonymus feljegyezte
legenda, akár nem...

Az ásátást vezető régész persze
jól tudja, hogy a számára min-
den nap valami érdekességgel
szolgáló munka a kívülálló szá-
mára nem igazán mutatós. His-
zen ő egy függőlegesen kimit-
szett földfalból, az eltérő színű
rétegekből is tud olvasni, s ami-
re a laikus hitetlenül mered, az
neki apró adalékokkal indokolt
meggyőződése. S tudja, hogy ami
számára természetes, épp az lesz
a laikusnak a különleges... Egy
ezekből:

— A most feltárandó település
három korszaka különíthető el:
a korai Árpád-kori falúé, a
Szent Gallen-ire utaló (e feltéte-
lezést szeretnénk most igazolni,
vagy cáfolni), s a kolostor el-
pusztulása után, talán annak kö-
veiből épített mezőváros idősza-
ka. Nos, az első periódusbeli,
földbe mélyített házak egyikében
fali fülkét találtunk a nyár ele-
jén. Benne egy csecsemő csont-
vázával. Az embernek persze
rögtön Kózműves Kelemenné jut
az eszébe... Minden bizonnyal
építési áldozat volt a kisgyerek,
efféle leletünk már a bronzkor-
ból is van. Akkor még itt vol-
tak segítőtársaim a szomszédos
tanyákból. Nyugdíjas bácsik, aki-
ket nem a pénzkereset hoz el er-
re a munkára, hanem a társaság
utáni vágy. S akik egészen eddig
teljes egyetértésben bontották ki
a földet, amíg a kis csontváza
nem bukkantunk. De hogy zacskó-
ba tettük, egyikük nem állhat-
ta meg, csak kimondta: Fogja

még magát büntetni a lelkiismeret,
ret, hogy megbolygatta ezt a ki-
csi gyereket!...

— És bántott?
— Régész vagyok. Vallatóra
kell fognom a leleteket, az egy-
másra rakódott földrétegeket, a
legapróbb jeleket, utalásokat is,
hogy következtetni tudjak, visz-
szaállíthassam a ledőlő falakat
képzeletben, s aztán a valóság-
ban is rekonstruálhassam a törté-
tenteiket, az építményeket. Per-
sze, egy-egy tárgyba, akár egy
csecsemő csontvázába is beleál-
modom az egykori eseményeket,
de érzélgősségnek itt nincs helye.
Amúgy is, éveknél kell el-
telniük, mire a régész jártasságra
tesz szert az adott helyen!
Ugy is mondhatnám, minden
ásátást meg kell tanulni. Ópuszta-
szerrel nekem szerencsém
volt. Egyetemi hallgatóként itt
gyakorolhattam a terepmunka
fortélyait. Itt nőtem fel. És ami-
kor Győrből visszahívtak Trog-
mayer Ottó, nem kellett újracsomó-
zóznom a kötődés szálait. Ópuszta-
szer mindannyiunknak,
akik itt jártuk ki a régészet
alapiskoláját, nem egyszerűen
egy ásátás helyszíne!

De úgy látszik, még csak eny-
nyit sem jelent a mostani hall-
gatóknak. Szegedtől fél óra já-
rásra sem mozdulnak ki. Nem
tudom, mivel magyarázzam...
Ugyanakkor pedig a régésztől
igencsak messze eső szakmabe-
liek érdeklődést mutatnak. Je-
lentkezett például a Szilasmenti
téesz képviselője, hogy a kolos-
tor gazdasági udvarán megcsi-
nálnák majd azt a kertet, ami-
nek növénykultúrájáról a már
említett Szent Gallen-i tervrajz
részletes utasítások olvasha-
tók. „Ide ültess zsályát, emide
répát és reket” — efféle rende-
zői instrukciók alapján telepí-
teték be konyhakertjüket gyógy-
növényekkel, fűszerfélékkel,
zöldségekkel, virágokkal a ben-
cések. Talán a szeri kolostor
mellett is...

Vendég- könyv

...talán furcsának tűnik
hogy délután ötkor bezár az
emlékpark, s, hogy hétfőn
ugyanúgy szünnapot hirdetnek
a tájékoztató táblák, mint min-
den más múzeumban...

...észrevehetjük: kevés a
pihenőpad, de a fűre lépni és
letelepedni szabad...

...érzi az ember, hogy a
tisza környezet tisztaságot kö-
vetel meg, s, hogy Ópuszta-
szeren nem kell sűrű bokrokat
keresni, az eligazító táblák „il-
lemre” készítetik a vendéget...

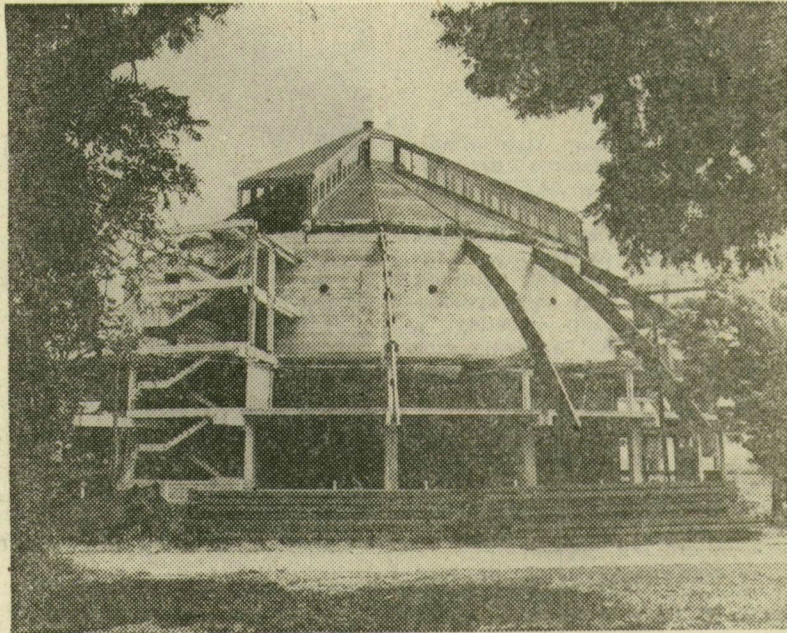
...bizony, nem látszik ele-
gendőnek a meglévő csárda, s
kár, hogy az ígért színvonalas-
abb kiszolgálásra, a jobb kö-
rülményekre még egy évet vár-
ni kell...

...sok kisdíák várja a skan-
zenbeli közösséghez és postahi-
vatal megnyitását: milyen jó
lesz századforduló pennával
irt képeplapon üzenni a szü-
lőknek, barátoknak...

...az egységes tájékoztató
rendszer nem csak jól infor-
mál, de szép is. Vajon szép
ajándéktárgysorozatot mikorra
tud majd előállítani a nagy-
vagy kisipar? (A műtárgy-má-
solatok készíttetése szerepel az
emlékpark „tervcsomagjában”...)

...talán elkélne a bejáratnál
egy olyan tájékoztató tábla,
mely a környék homoki erdeire,
a Tisza közelségére, a jelzett
turistaútra hívja fel a figyel-
met, hátha maradt még a lá-
togatóknak egy-két sétára szán-
ható órája...

...látogatóként nem tudjuk,
hány szervezet, munkahelyi kö-
zösség, s egyes ember alkotó
gondolata, kétkezi munkája
gazdagítja évek óta már az
emlékparkot. Talán egyszer az
ő tiszteletükre is jut majd egy
emlékeztető tábla...

Kemping — kétcsillagos csúrral

Az emlékparknak, az idegenforgalmi
szakma szemüvegén át nézve, kétféle ven-
dége van. A sajtóosan magyar kurlózu-
mat kereső, kemény valutáját erre áldozni
kész turista (jobbára szervezett utasként,
csoporttal érkezik), s a magyar történelem
é zarándokhelye iránt személyes érdeklő-
dést mutató, látogatását önmaga szervező
kirándulóvendég (főként diákok, családok).
Az utóbbi „fogadása” a könnyebb. Leegy-
szerűsítve: megnézi, amire kíváncsi, uzson-
názik, ha vitt magával, iszik egy üdítőt, ha
nyitva a tanyacsárda, aztán búcsút int a ka-
pufélfának. Az önellátó, hivatalosan spon-
tán turizmusnak nevezett formánál jóval
nagyobb gond programot, a vendégül látás-
hoz megfelelő körülményeket teremteni a
— nem is keveset — fizető vendégnek.
Varga Józseffel, a Szeged Tourist vezető-
jével ennek lehetőségeit boncolgattuk.

— Az ópusztaszeri, általában félnapos
programot rendszerint folklórbemutatóval
együtt „árujuk”. Korábban a röszkei Pa-
rikahásító együttes volt közreműködő part-
nerünk, újabbban a Szeged Táncegyüttes fel-
lépései teszik élményszerűbbé az emlékpark-
beli látogatást. Tavaly Gyuláról, táncbör-
ből jöttek vissza, hogy egy külföldi csoport
előtt bemutassák műsorukat, megtanítsák
őket — táncbörbör — a csárdás lépései-

re. Zeneszó festi alá a bográcsban főtt mar-
hapörkölt-vacsorát. A kisteleki Egység Áfész
valamelyik szakácsának főztjét szabad sze-
deszt rendszerben kínáljuk, legalább ezzel
felédtetve némiképp a nomádnak elég no-
mád körülményeket...

— E szabadtéri élvezeteket igencsak be-
folyásolja az időjárás...

— ...így aztán megtörtént, hogy a zuho-
gó eső elől a bejárat épület üveg teteje alá
menekítettük a terítéket. Nem szívesen per-
sze, de hát a Tanya csárda alkalmatlan,
más menedék pedig nincs. De lesz! Ahhoz a
gombhoz, hogy Ópusztaszer egyre több ven-
dég érdeklődését kelti fel, most varrjuk a
kabátot... A körülmények kényszerítet-
ték ki, hogy az egykori kemping területén
kialakított főzőhelynek másutt keressünk
helyet. Együttel kielégítve egy másfajta
igényt is: a pár napra sátrazni óhajtó ven-
dégekét. A megveit tanács támogatásával
házi tervpályázatot írt hát ki a CSOMI-
TERV, s a benyújtott négy pályamű közül
a közelmúltban választott a bíráló bizott-
ság. *Eszenyi Aladár* és *Radics Lajos* terve
igen közel került a megvalósításhoz: sze-
retnének, ha már 1985-ben vendégeket fo-
gadhathatna a Szeged Tourist és az Egység
Áfész közös beruházása, a kemping és a
kibővített csárda.

— A Szeged—Csongrád közötti útról le-
térő kirándulók a máris fákkal árnyalt, tü-
ves sátorozóhelyen milyen szolgáltatásokat
vehetnek majd ide nyáron?

— A két csillagos kempingekben szokáso-
sakat. Külön épületben lesz a recepció, a
csárdabővítéssel alakul ki a vizes blokk, a
mostani udvar 136 négyzetméterét pedig le-
fedjük, s ebben a csúrra emlékeztető, oldalt
nyitott térben lesz az étterem. Ezt ugyan-
csak fedett színpad egészíti ki, s egy bog-
rácsos főzőhely. Egyszerre kétszáz vendé-
get tudunk leültetni. Ennyire futja az első
ütemben rendelkezésünkre álló 3,5—4 mil-
lió forintból.

— Nem túlzott ez a kétszáz személyes
kalkuláció?

— Ha majd áll a Feszty-körkép, egészen
biztosan rentábilis lesz a vállalkozás. Arra
is gondolunk, hogy a kemping egyúttal a
nagyvonalú honismereti, természetvé-
delmi ifiúsági táborok szerepkörét is be-
töltheti, s nem titok: szeretnénk bővíteni a
programkínálatot, de hogy mivel, az még
üzleti titok. Mindenesetre, nem csupán a
valutával fizető turistákra gondolunk, ha-
nem a sátrukat a hátukon, a csomagtartón
hordó kispénzűekre is. Az ópusztaszeri kem-
ping a diákzsebeket sem őríti majd ki!

**Az összeállítást írta PÁLFY KATALIN és
TANDI LAJOS, a fényképeket SOMOGYI
KÁROLYNÉ készítette**

